

Asia: VN/7020/2024

Lausuntopyyntö tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista

1. Täydentäviä huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin

Onko pienryhmä I: Tekoäly luovassa työssä loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Vaikka meillä ei ollut edustusta pienryhmässä, ovat huolestuneet generatiiviseen tekoälyyn liittyvistä vaikutuksista vaikutukset jäsentemme toimeentuloon sekä tekijänoikeuksien valvomisen haasteisiin tulleet hyvin huomioiduksi, sillä ne ovat yhteisiä luovan alan järjestöille. Pidämme tärkeänä, että myös muita kuin tekijänoikeudellisia riskejä, erityisesti valeuutisten helppo massatuotanto, on kuvailtu raportissa.

Erityisesti haluamme nostaa puuttuvista intressiryhmistä kääntäjät. Tekoälyn tekemien käännösten lisääntyminen köyhdyttäisi suomen kieltä ja kulttuuria. Koneella tehdyistä käännöksistä puuttuvat asiantuntemus, kulttuuritietous ja mahdollisen lokalistointitarpeen harkinta.

Raportissa mainitaan riskeinä ansaintamahdollisuuksien vähentyminen sekä yksipuolistuminen, ja olemme yhtä mieltä näistä riskeistä. Mielestämme riskinä tulisi kuitenkin mainita esimerkiksi journalismin ja aiemmin mainitun kääntämisen osalta laadun heikkeneminen, jos huonolaatuisemmat tekoälyn tuotokset korvaavat ihmisen tekemän journalismin tai käännökset pelkästään halvemman hintansa perusteella.

Generatiivisen tekoälyn tuotokset voivat myös loukata tekijöiden moraalisia oikeuksia. Tekoäly voi hallusinoita tuotokselleen tekijän, jonka nimi on toistunut riittävän usein sen opettamiseen käytetyssä aineistossa. Tällaisia tapauksia on myös ilmennyt viime aikoina.

Jäsentemme teoksia on todennäköisesti käytetty ja haluttaneet jatkossakin käyttämään runsaasti generatiivisten tekoälyjen kouluttamiseen, sillä journalistinen aineisto on sekä luotettavaa, objektiivista että kielellisesti laadukasta. Meille on tärkeää, että jäsenemme saavat korvauksen teostensa käyttämisestä tekoälyn kouluttamiseen. Teosten ja muiden suojan kohteiden hyödyntäminen tekoälyn ja kielimallien kouluttamisessa ja kehittämisessä ja näiden jatkojohdyntämisessä tulee perustua oikeudenhaltijoiden lupaan ja heillä tulee olla oikeus korvaukseen heidän teostensa hyödyntämisestä tai oikeus kieltää suojan kohteiden käyttäminen.

Kannatamme sektorikohtaista sopimuslisenssiä (kirjalliset ja kuvataiteen teokset). Lisensointi tulisi toteuttaa tekijöiden ja kustantajien yhteisen kollektiivihallinnointijärjestön (Kopioston) kautta, jotta

voidaan turvata myös tekijöiden vaikutusmahdollisuudet aineiston käyttöön että heidän osuutensa korvauksista.

Kollektiivinen lisensointi on keino myös muun kuin graafisessa muodossa olevan aineiston käyttämiseen tekoälyjen kouluttamisessa. Kaikissa lisensointiratkaisuissa tulee turvata alkuperäistentekijöiden oikeus osuuteen korvauksista sekä alkuperäisten tekijöiden vaikutusmahdollisuudet siihen, mitä aineistoja käytetään. Audiovisuaalisten aineistojen osalta on kyettävä ottamaan huomioon myös persoonaoikeuksien suoja.

Oikeuksien valvonnan näkökulmasta kannatamme niitä esitettyjä toimia, jotka tähtäävät läpinäkyvyysvelvoitteen tehokkaaseen ja kattavaan toteutumiseen (esim. OKM:n aktiivinen toiminta tekoälytoimiston suuntaan, olettaen, että kaikkea ilmoitetusta lähteestä saatavilla olevaa aineistoa on käytetty).

Em. seikkojen lisäksi pidämme erittäin tärkeinä persoonaoikeuksien suojaan liittyvää selvitystä. Katsomme, että henkilön äänen, ulkonäön tai muiden persoonallisuuden ominaisuuksien hyödyntämisen tekoälykontekstissa tulisi olla vähintäänkin luvanvaraista. Työryhmien raporteissa on tältä osin mainittu esittävät taiteilijat, mutta haluamme korostaa, että asia on erittäin keskeinen toimittajien osalta, ja huomioon tulisi ottaa myös haastateltavien oikeudet.

Onko pienryhmä 2: Teknologia loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Esittävien taiteilijoiden lisäksi kysymys äänestä ja ulkonäöstä koskee myös journalisteja etenkin radiossa ja televisiossa, mutta myös lehdistössä.

Onko pienryhmä 3: Oikeudelliset kysymykset loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Ulkonäön, äänen tai muun persoonallisuuden ominaisuuden käyttäminen ei koske vain esittäviä taiteilijoita vaan myös toimittajia. Erityisesti radio- ja televisiotuottajia, mutta myös lehdistössä video- ja äänisisältöjä tekeviä toimittajia. Toimittajien lisäksi on otettava huomioon esimerkiksi journalistisissa tuotteissa, esim. valokuvissa ja televisio-ohjelmissa esiintyvien haastateltavien ja muiden (esim. meteorologit) henkilötietojen suoja.

2.1 TOIMENPITEET

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä?

Kannatamme esitettyä toimenpiteitä.

2. Onko jokin toimenpide mielestäsi toista tärkeämpi?

Tärkeimpänä ja kiireellisempänä pidämme sektorikohtaista sopimuslissenssiä (kirjalliset ja kuvataiteen teokset), ja katsomme, että lainsäädäntövalmistelu tästä tulisi aloittaa mahdollisimman pian.

Kaikissa lisensointiratkaisuissa tulee turvata alkuperäisten tekijöiden vaikutusmahdollisuudet niin lisenssien myöntämiseen kuin heidän oikeutensa korvauksiin. Persoonaoikeuksien suoja tulee turvata.

Pidämme erityisen tärkeänä myös sitä, että OKM toimii aktiivisesti EU:n komission suuntaan tekoällysäädöksen läpinäkyvyysvaatimukseen ja tekijänoikeuspolitiikkaan liittyvä komission ohjaus olisi mahdollisimman selkeää ja johtaisi tekijänoikeuksien kunnioittamiseen myös tekoäly-käyttötilanteissa.

3. Millä tavalla katsot, että toimenpiteet tulisi toteuttaa?

-

2.2 KOULUTUS- JA TIEDOTUS

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä koulutukseen ja tiedotukseen liittyen?

Kannatamme esitettyjä toimenpiteitä.

Kannatamme esitettyjä toimenpiteitä.

Mainittujen toimenpiteiden lisäksi toivoisimme kiinnitettävän huomiota siihen, että tekoäly luo uusia mahdollisuuksia myös esimerkiksi disinformaation levittämiseen. Deepfake-videoita on jo nyt vaikeaa erottaa oikeista, ja vain mielikuvitus on rajana sille, mitä tekoälyn avulla tulevaisuudessa voi tehdä. Mediakasvatus ja kriittisyys verkosta löytyviä sisältöjä kohtaan ovat entistä tärkeämpiä kansalaistaitoja ja niihin tulee kiinnittää huomiota kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

2. Onko jokin ehdotettu teema mielestäsi toista tärkeämpi?

Tärkeimmät ovat vastuullisten tekoälymallien kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien keskeisten pelisääntöjen laatiminen sekä mainitsemamme medialukutaitoon liittyvä tiedotus- ja koulutustarve.

3. Millä tavalla katsot, että koulutus ja tiedotus tulisi toteuttaa?

-

2.3 SELVITYKSET

1. Kannatatko esitettyjä aiheita selvitettäväksi?

Kannatamme esitettyjen aiheiden selvittämistä. Äänen, liikkeen ja henkilön persoonan osalta haluamme korostaa, että siihen liittyvä huoli koskee myös toimittajia, ei pelkästään esittäviä taiteilijoita.

2. Onko jokin selvityksen aihe mielestäsi toista tärkeämpi?

Persoonaoikeuksiin liittyvä selvitys on tärkein ja kiireellisin.

3. Millä tavalla katsot, että selvitykset tulisi toteuttaa?

-

3. Lopuksi

Muita huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin ja niissä esitettyihin suosituksiin?

Tuemme Kopiosto ry:n lausunnossaan esittämiä huomioita.

Nikula Sanna
Suomen Journalistiliitto ry